

KURATORIUM OŚWIATY
W BYDGOSZCZY

Uczeń niepełnosprawny w systemie edukacji:

Wczesne wspomaganie rozwoju

Kształcenie specjalne

Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej

KURATORIUM OŚWIATY
W BYDGOSZCZY

KURATORIUM OŚWIATY
W BYDGOSZCZY

wczesne wspomaganie rozwoju

opracowanie: Anna Borysiak, st. wizytator
KO w Bydgoszczy - na podstawie
materiałów MEN

Wczesne wspomaganie rozwoju

- **art. 71b ust. 2a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty**
(Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)
- **rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 października 2013r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci**
(Dz. U. poz. 1257)

Wczesne wspomaganie rozwoju

- możliwość organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w systemie oświaty od 2005 roku
- prowadzone w celu pobudzania psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka
- od chwili wykrycia niepełnosprawności do rozpoczęcia nauki w szkole

Jednostki organizujące wczesne wspomaganie rozwoju

Publiczne i niepubliczne:

- przedszkola
- szkoły podstawowe
- specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze
- specjalne ośrodki wychowawcze
- ośrodki umożliwiające dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi realizację odpowiednio obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki
- poradnie psychologiczno - pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne

Zespół wczesnego wspomaganie rozwoju

- **pedagog posiadający kwalifikacje odpowiednie do rodzaju niepełnosprawności dziecka, w szczególności: oligofrenopedagog, tyflopedagog lub surdopedagog**
- **psycholog**
- **logopeda**
- **inni specjaliści — w zależności od potrzeb dziecka i jego rodziny**

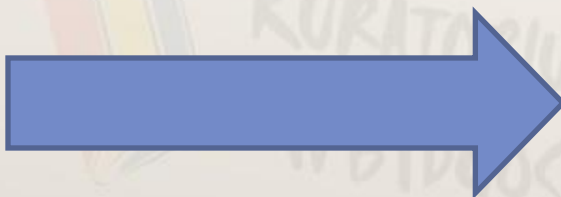
Zadania zespołu

- 1. Ustalenie kierunków i harmonogramu wczesnego wspomaganie rozwoju.**
- 2. Nawiązanie współpracy z podmiotem leczniczym lub ośrodkiem pomocy społecznej w celu zapewnienia rehabilitacji, terapii lub innych form pomocy.**
- 3. Opracowanie i realizacja indywidualnego programu wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.**
- 4. Analizowanie skuteczności pomocy, wprowadzanie zmian do indywidualnego programu WWR, planowanie dalszych działań.**

Procedury

Opinia o wwr

Dyrektor powołuje:

- zespół wczesnego wspomagania rozwoju
- koordynatora zespołu

Zadania zespołu:

dziecko

rodzina

współpraca

KURATORIUM OŚWIATY
W BYDGOSZCZY

KURATORIUM OŚWIATY
W BYDGOSZCZY

kształcenie specjalne

opracowanie: Anna Borysiak, st. wizytator
KO w Bydgoszczy - na podstawie
materiałów MEN

Ustawa o systemie oświaty

System oświaty zapewnia w szczególności:

możliwość pobierania nauki we **wszystkich typach szkół** przez uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, zgodnie z ich indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami

opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwianie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych

Organizacja kształcenia specjalnego

Zasadą, wynikającą z art. 71b ustawy o systemie oświaty jest **organizowanie kształcenia specjalnego na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego**, wydanego (na wniosek rodziców lub opiekunów prawnych dziecka) przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną, w tym publiczną poradnię specjalistyczną.

Orzeczenie zawiera:

- diagnozę poziomu rozwoju dziecka
- zalecane formy kształcenia
- formy rewalidacji
- formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Kształcenie specjalne

Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci/uczniów wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy:

- **niepełnosprawnych:**
  - ✓ niesłyszących i słabosłyszących
  - ✓ niewidomych i słabowidzących
  - ✓ z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją
  - ✓ z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym
  - ✓ z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera
  - ✓ z niepełnosprawnościami sprzężonymi
- **niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym**

Kształcenie specjalne dzieci/uczniów niepełnosprawnych

może być organizowane:

we wszystkich typach szkół:

- w szkołach podstawowych
- w gimnazjach
- w szkołach ponadgimnazjalnych

we wszystkich rodzajach przedszkoli i szkół:

- ogólnodostępnych
- ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi
- ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi
- integracyjnych
- specjalnych

oraz w ośrodkach:

- specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych
- specjalnych ośrodkach wychowawczych
- ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych

**Decyzja dotycząca
rodzaju
szkoły/ośrodka
należy do rodzica
(opiekuna prawnego)
dziecka !**

Kształcenie specjalne

uczniów niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym

może być organizowane:

- **we wszystkich typach szkół:**
  - w szkołach podstawowych
  - w gimnazjach
  - w szkołach ponadgimnazjalnych
- **we wszystkich rodzajach szkół:**
  - ogólnodostępnych
  - integracyjnych
  - specjalnych
- **oraz w ośrodkach:**
  - młodzieżowych ośrodkach wychowawczych (dla dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie)
  - młodzieżowych ośrodkach socjoterapii (dla dzieci i młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym)

Liczebność oddziałów

Zmniejszona liczba uczniów w przedszkolach i szkołach (oddziałach):

- **integracyjnych:** od 3 do 5 uczniów niepełnosprawnych, przy liczbie wszystkich uczniów od 15-20
- **specjalnych:** zależy od rodzaju niepełnosprawności uczniów

Zapewnienie dziecku/uczniowi kształcenia specjalnego

- szkoła specjalna, ośrodek, szkoła ponadgimnazjalna - **starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka** posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego
- przedszkole, w tym specjalne, szkoła podstawowa lub gimnazjum - ogólnodostępne lub integracyjne - **jednostka samorządu terytorialnego właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka**, do której zadań własnych należy prowadzenie przedszkoli lub szkół

Zapewnienie dziecku niepełnosprawnemu bezpłatnego dowozu

obowiązek gminy

- dzieci 5-letnie oraz dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym z uwagi na odroczenie realizacji obowiązku szkolnego

Bezpłatny dowóz i opieka w czasie transportu do:

- najbliższego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego - zapewniających dziecku wychowanie przedszkolne w formie kształcenia specjalnego
- ośrodka umożliwiającego dzieciom z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim oraz dzieciom z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi, realizację obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego

zwrot kosztów przejazdu dziecka i opiekuna na zasadach określonych w umowie zawartej między wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) i rodzicami, opiekunami lub opiekunami prawnymi, w sytuacji, gdy oni zapewniają dowożenie

Zapewnienie uczniowi niepełnosprawnemu bezpłatnego dowozu

obowiązek gminy

Bezpłatny transport i opieka w czasie przewozu:

- uczniowie niepełnosprawni objętym kształceniem specjalnym na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego - do najbliższej szkoły podstawowej i gimnazjum
- uczniowie z niepełnosprawnością ruchową, upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym - także do najbliższej szkoły ponadgimnazjalnej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 21 roku życia
- dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi - do ośrodka umożliwiającego im realizację obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia
- **zwrot kosztów przejazdu ww. ucznia oraz jego opiekuna** do szkoły lub ośrodka, na zasadach określonych w umowie zawartej między wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) i rodzicami, opiekunami lub opiekunami prawnymi ucznia, jeżeli oni zapewniają dowożen
- **najbliższa szkoła** - szkoła, która zapewnia uczniowi niepełnosprawnemu kształcenie specjalne zorganizowane zgodnie z zaleceniami wskazanymi w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego

Uczeń niepełnosprawny, niedostosowany społecznie i zagrożony niedostosowaniem społecznym w szkole

Podstawa programowa kształcenia ogólnego:

- **określona została** w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego poszczególnych typach szkół
- **odrębna podstawa** została określona dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym
- treści podstawy uwzględniane są podczas realizacji **indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych** opracowywanych dla uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym
- **dzieci i młodzież z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim** realizują obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązek szkolny i obowiązek nauki przez udział w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych organizowanych dla nich przez przedszkola, szkoły i placówki oświatowe.

Podstawa programowa

- w podstawie programowej wskazano, że szkoła oraz poszczególni nauczyciele podejmują działania mające na celu **indywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia**, stosownie do jego potrzeb i możliwości
- uczniom z niepełnosprawnościami, nauczanie dostosowuje się do ich możliwości psychofizycznych oraz tempa uczenia się

Indywidualny program edukacyjno- terapeutyczny

- **zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych** wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, w szczególności poprzez zastosowanie odpowiednich **metod i form pracy** z uczniem
- **zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów** prowadzących zajęcia z uczniem, w tym w przypadku ucznia niepełnosprawnego – działania o charakterze rewalidacyjnym, ucznia niedostosowanego społecznie – działania o charakterze resocjalizacyjnym, ucznia zagrożonego niedostosowaniem społecznie - działania o charakterze socjoterapeutycznym
- **formy, okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin**, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane
- **działania wspierające rodziców ucznia**
- **zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne** oraz inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia, w przypadku ucznia gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej – także działania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposób realizacji tych działań

Indywidualny program edukacyjno- terapeutyczny

- w zależności od potrzeb - **zakres współdziałania** z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, a w przypadku szkół ogólnodostępnych i integracyjnych – także ze specjalnymi ośrodkami szkolno-wychowawczymi, młodzieżowymi ośrodkami wychowawczymi, młodzieżowymi ośrodkami socjoterapii
- **zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami** uczniów

Sprawdzian i egzaminy zewnętrzne, egzaminy eksternistyczne

- dostosowanie **warunków i form** sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych dla wszystkich uczniów niepełnosprawnych w zależności od rodzaju niepełnosprawności
- dostosowanie **warunków i formy** przeprowadzania egzaminów eksternistycznych do potrzeb i możliwości osób niewidomych, słabowidzących, niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera

Uczeń niepełnosprawny, niedostosowany społecznie i zagrożony niedostosowaniem społecznym w szkole

Uczniowi niepełnosprawnemu, niedostosowanemu społecznie i zagrożonemu niedostosowaniem społecznym każda szkoła (ogólnodostępna, integracyjna i specjalna) zapewnia:

- obowiązkowe i dodatkowe zajęcia edukacyjne
- dla niepełnosprawnych - zajęcia rewalidacyjne; dla niedostosowanych społecznie – resocjalizacyjne, dla zagrożonych niedostosowaniem społecznym – socjoterapeutyczne
- pomoc psychologiczno-pedagogiczną

w tym w szczególności:

- realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego
- odpowiednie warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne
- realizację programu nauczania oraz programu wychowawczego i profilaktyki z wykorzystaniem odpowiednich form i metod pracy
- integrację ze środowiskiem rówieśniczym
- przygotowanie uczniów do samodzielności w życiu dorosłym
- pomoc rodzicom uczniów w zakresie doskonalenia umiejętności niezbędnych we wspieraniu rozwoju ich dzieci

Uczeń niepełnosprawny w szkole

W szkolnym planie nauczania **należy dodatkowo uwzględnić** dla uczniów niepełnosprawnych, w zależności od rodzaju i stopnia niepełnosprawności, następujące **zajęcia rewalidacyjne**:

- 1) korekcyjne wad postawy
- 2) korygujące wady mowy
- 3) orientacji przestrzennej i poruszania się
- 4) nauki języka migowego
- 5) inne, wynikające z programów rewalidacji*

* rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 15, poz. 142, z późn. zm.)

Uczeń niepełnosprawny w szkole

W szkolnym planie nauczania **należy dodatkowo uwzględnić** dla uczniów niepełnosprawnych, zajęcia rewalidacyjne – co najmniej 2 godziny tygodniowo.*

- Rodzaj tych zajęć, a także forma ich realizacji, powinny odpowiadać indywidualnym potrzebom rozwojowym i edukacyjnym ucznia niepełnosprawnego oraz być dostosowane do jego możliwości psychofizycznych.

*rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. z 22 lutego 2012 r., poz. 204)

Dodatkowy nauczyciel

W celu współorganizowania kształcenia specjalnego zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej:

- w przedszkolach i szkołach oraz oddziałach **integracyjnych** – **obligatoryjnie**
- w przedszkolach i szkołach **ogólnodostępnych** - **za zgodą organu prowadzącego**

Uczeń niepełnosprawny niedostosowany społecznie i zagrożony niedostosowaniem społecznym w szkole

Indywidualizacja procesu kształcenia uczniów:

- możliwość **przedłużenia okresu kształcenia** na każdym etapie edukacyjnym – dla uczniów niepełnosprawnych
- **dostosowanie wymagań edukacyjnych** do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego
- realizacja **indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych**

Uczeń niepełnosprawny niedostosowany społecznie i zagrożony niedostosowaniem społecznym w szkole

Prawo do wydłużonego procesu kształcenia - do ukończenia przez ucznia:

- 18 roku życia - w przypadku szkoły podstawowej
- 21 roku życia - w przypadku gimnazjum
- 24 roku życia - w przypadku szkoły ponadgimnazjalnej

* rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i ośrodkach (ze zmianami z 28 sierpnia 2012 r. i 2 sierpnia 2013 r.)

KURATORIUM OŚWIATY
W BYDGOSZCZY

KURATORIUM OŚWIATY
W BYDGOSZCZY

pomoc psychologiczno- pedagogiczna

opracowanie: Anna Borysiak, st. wizytator
KO w Bydgoszczy - na podstawie
materiałów MEN

Na czym polega pomoc?

- **rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb uczniów** rozwojowych i edukacyjnych **oraz możliwości psychofizycznych uczniów**, w tym ich zainteresowań i uzdolnień
- **wspieraniu rodziców i nauczycieli** w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych

KURATORIUM OŚWIATY
W BYDGOSZCZY

KURATORIUM OŚWIATY
W BYDGOSZCZY

rozpoznanie potrzeb

Kto rozpoznaje potrzeby uczniów?

Nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści

w przedszkolu, szkole i placówce rozpoznają odpowiednio indywidualne:

- potrzeby rozwojowe i edukacyjne
- możliwości psychofizyczne uczniów, w tym ich zainteresowania i uzdolnienia.

Jak potrzeby uczniów są rozpoznawane?

Nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści w przedszkolu, szkole i placówce prowadzą w szczególności:

- **w przedszkolu** – **obserwację pedagogiczną** zakończoną analizą i oceną gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna);
- **w szkole** – **obserwację pedagogiczną**, w trakcie bieżącej pracy z uczniami, mającą na celu rozpoznanie u uczniów:
- **trudności w uczeniu się**, w tym – w przypadku uczniów klas I–III szkoły podstawowej – ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się, lub
- **szczególnych uzdolnień**;
- **w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej** – **doradztwo edukacyjno-zawodowe**.

Z czyjej inicjatywy udzielana jest pomoc?

- ucznia
- rodziców ucznia
- **dyrektora**
- nauczyciela, wychowawcy grupy wychowawczej lub specjalisty prowadzącego zajęcia z uczniem
- **pielęgniarki środowiska nauczania i wychowania**
- poradni psychologiczno-pedagogicznej
- asystenta edukacji romskiej
- pomocy nauczyciela
- **pracownika socjalnego**
- **asystenta rodziny**
- **kuratora sądowego**

Kto udziela pomocy?

- **nauczyciel**
- **specjalista m.in. :**
  - psycholog
  - pedagog
  - logopeda
  - doradca zawodowy
  - **terapeuta pedagogiczny**

Dokumentacja

**Nie ma obowiązku
opracowywania KIPU i
PDW !**

Kto planuje i koordynuje udzielanie pomocy w szkole i w placówce, w której funkcjonuje szkoła?

wychowawca klasy/inna osoba wskazana przez dyrektora

wychowawca klasy/inna osoba wskazana przez dyrektora we współpracy z innymi nauczycielami i/lub poradnią – w zależności od potrzeb

- rozpoznaniem nauczycieli/wychowawców/specjalistów
- opinia poradni
- orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania

zespół nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem

- orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego

Kto planuje i koordynuje udzielanie pomocy w przedszkolu i placówce, w której nie funkcjonuje szkoła?

dyrektor przedszkola lub placówki / inna osoba wskazana przez dyrektora

dyrektor przedszkola lub placówki / inna osoba wskazana przez dyrektora we współpracy z innymi nauczycielami i/lub poradnią – w zależności od potrzeb

- rozpoznanie nauczycieli/wychowawców/specjalistów
- opinia poradni
- orzeczenie o potrzebie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania

zespół nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem

- orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego